

Рыскулова Г.У.

МЕКТЕП ОКУУЧУЛАРЫН ТАРБИЯЛООДО КЛАСС
ЖЕТЕКЧИНИН РОЛУ

Рыскулова Г.У.

РОЛЬ КЛАССНОГО РУКОВОДИТЕЛЯ В ВОСПИТАНИИ
ШКОЛЬНИКОВ

G. Ryskulova

THE ROLE OF THE CLASS TEACHER IN THE EDUCATION
OF SCHOOLCHILDREN

УДК: 37.013

Макалада заман талабына ылайык адеп-ахлактуу балдарды окутуп-тарбиялоодо класс жетекчинин ордунун маанилүүлүгү, тарбиялык ишти уюштуруунун актуалдуу маселелерине арналган. Баланын жеке жөндөмдүүлүктөрүн жана мүмкүнчүлүктөрүн эске алуу менен адамдын инсандыгын максималдуу өнүктүрүү бүгүнкү күндүн алдында турган негизги проблемалардын бири болуп саналат. Класс жетекчинин ишин уюштуруу натыйжалуу болмоюнча бул маселени чечүү мүмкүн эмес. Бүгүнкү күндө класс жетекчиси кандай педагогикалык талаптарга ылайык иш алып баруусу тууралуу макалада баяндалат. Класс жетекчисинин негизги иштеринин багыттары көрсөтүлгөн. Окуучулардын ата-энелери жана коомчулук менен бирге иш алып баруусунун алгылыктуу учурлары каралды. Заманбап класс жетекчисинин ишмердүүлүгү билим берүү мекемесинде билгичтик менен уюштурулган класстан тышкаркы тарбия иштери аркылуу баланын инсандыгын калыптандырат жана өнүктүрөт, окууга болгон мотивациясын жогорулатат, өз алдынчалыгын өстүрөт жана инсандын өзүн-өзү тарбиялоосун ишке ашыруу мүмкүнчүлүгүн түзөт. Макалада класс жетекчилердин ишмердүүлүгүндөгү көйгөйлүү учурлар жана ал боюнча изилденген тикрилер берилди.

Негизги сөздөр: тарбиялоо процесси, окутуу процесси, педагогикалык ишмердүүлүк, үй-бүлө тарбиясы, баарлашуу, өз алдынчалуулук, окуучу, класстык саат, билим берүү, педагогикалык процесс, класс жетекчи.

Статья посвящена актуальным вопросам организации воспитательной работы, важности места классного руководителя в обучении и воспитании нравственных детей в соответствии с требованиями времени. Максимальное развитие личности с учетом индивидуальных способностей и способностей ребенка является одной из основных проблем, стоящих перед нами сегодня. Эта проблема не может быть решена без эффективной организации работы классного руководителя. О том, какие педагогические требования сегодня предъявляет классный руководитель, будет рассказано в статье. Указаны основные направления работы классного руководителя. Были рассмотрены положительные моменты совместной работы учащих с родителями и общественностью. Деятельность современного классного руководителя через умело организованную внеклассную воспитательную работу в образовательном учреждении формирует и развивает личность ребенка, повышает мотивацию к обучению, воспитывает самостоятельность и формирует способность личности к самореализации. В статье представлены проблемные моменты в деятельности классных руководителей и изученные мнения по этому поводу.

Ключевые слова: процесс воспитания, процесс обучения, педагогическая деятельность, семейное воспитание, общение, автономия, ученик, классный час, образование, педагогический процесс, классный руководитель.

The article is devoted to topical issues of the organization of educational work, the importance of the classroom teacher's place in teaching and educating moral children in accordance with the requirements of the time. The maximum development of personality, taking into account the individual abilities and abilities of the child, is one of the main problems facing us today. This problem cannot be solved without effective organization of the classroom teacher's work. The article will tell you about the pedagogical requirements of the classroom teacher today. The main directions of the class teacher's work are indicated. The positive aspects of the joint work of students with parents and the public were considered. The activity of a modern classroom teacher through skillfully organized extra-curricular educational work in an educational institution forms and develops the personality of a child, increases motivation to learn, fosters independence and forms the ability of a person to self-realization. The article presents the problematic moments in the activities of classroom teachers and the opinions studied on this matter.

Key words: education process, learning process, pedagogical activity, family education, communication, autonomy, student, class hour, education, pedagogical process, class teacher.

Бүгүнкү күндө өлкөбүздөгү билим берүүнү модернизациялоо процессинде заманбап шарттарда класс жетекчинин ишине жаңы талаптардын болушун талап кылууда. Жаңыча өзгөрүүгө болгон талап кокусунан болгон жок, анткени бул класс жетекчиси окуучулар менен күн сайын баарлашып, билим берүү мекемесиндеги иш-чараларга активдүү катышууга, мектеп жамаатындагы көйгөйлөрдү чечүүгө жардам берип, окуучулардын үй-бүлөлөрү менен тыгыз байланышып, үй-бүлө, окуучу жана мектептин ортосундагы эң маанилүү көпүрө болуп кызмат аткарганында, алар менен иш алып барууда кызыктуу жана пайдалуу уюштурат. Бул негиздер класс жетекчинин ишмердүүлүгүн нормативдик, функционалдык, мазмундук теориялык түшүнүүгө, ошондой эле анын компоненттери боюнча эмпирикалык маалыматтарды жалпылоодо изилдөө милдетин актуалдуу кылат.

Билим берүүчү жалпы орто мектептерде педагогикалык процесс билим берүү менен гана чектелбейт, тарбиялоонун максаттуу процессине өзгөчө маани берет, мында баланын кызыкчылыктарын жана керектөөлөрүн эске алуу менен анын индивидуалдуулугун өнүктүрүү артыкчылыктуу болуп саналат. Билим берүү мекемесинде билгичтик менен уюштурулган класстан тышкаркы тарбия иштери баланын инсандыгын калыптандырат жана өнүктүрөт, окууга болгон мотивациясын жогорулатат, өз алдынчалыгын өстүрөт жана инсандын өзүн-өзү ишке ашыруу мүмкүнчү-

лүгүн түзөт. Мындай татаал процессти билим берүү тармагында атайын даярдалган адис – класс жетекчи жүргүзө алат.

Класс жетекчиси – мектептеги окуу-педагогикалык процесстин негизги уюштуруучусу, окуучулар менен тарбия иштерин уюштуруу максатында педагогикалык кеңештин чечиминин негизинде жана мектептин директору тарабынан дайындалган кызмат адамы. Класс жетекчинин ишине контролдук кылууну, эреже катары, мектеп жетекчисинин тарбия иштери боюнча орун басары ишке ашырат. Заманбап мектепте класс жетекчинин иш-аракети окуучуларга карата окуучуга багытталган мамиленин негизинде ишке ашырылуучу максаттуу педагогикалык процесс. Класс жетекчиси мектептин жалпы милдеттерин эске алуу менен класстагы окуу-тарбия процесстин пландаштырат жана ишке ашырат. Класс жетекчиси (кошумча акы төлөнүүчү иш) - бир класстын окуучуларына насаатчы болгон предметтик мугалим. Ал кесипкөй мугалим, адамзат топтогон маданиятты өздөштүрүүдөгү, класстык коллективдин тарбиялык ишмердүүлүгүнүн ар кандай түрлөрү аркылуу мамилелердин системасын уюштурууда коом менен баланын ортосундагы руханий ортомчу. Ошондой эле ар бир баланын өзүн-өзү көрсөтүүсүнө жана ар бир инсандын өнүгүшүнө, оригиналдуулугун сактоого жана анын потенциалдуу жөндөмдүүлүгүн ачууга, балалыктын кызыкчылыктарын коргоого шарттарды түзөт.

Заманбап класс жетекчинин ишмердүүлүгү билим берүү мекемесинин билим берүү системасынын эң маанилүү звеносу, окуучуларга жеке мамилени ишке ашыруунун негизги механизми болуп саналат. Дүйнө коомчулугу, мамлекет, ата-энелер билим берүү мекемесинин алдына ар бир баланы максималдуу өнүктүрүү, анын оригиналдуулугун сактоо, талантын ачуу жана руханий, акыл-эсинин нормалдуу иштеши үчүн шарттарды түзүү – заманбап милдеттен улам келип чыгууда.

Бүгүнкү күндө класстык жетекчиликтин бир нече түрлөрү бар:

- бир эле учурда класстык жетекчиликти камсыз кылган предметтик мугалим;
- башка иштерден бошотулган жана класстын окуучулары менен тарбиялык иштерди гана жүргүзгөн класс жетекчиси;
- класстагы белгилүү бир ишти көзөмөлдөгөн куратор;
- класска камкордук кылуучу же окуучулардын белгилүү бир ишти аткаруусуна жетекчилик кылуучу тарбиячы.
- Класс жетекчинин функциялары:
- тарбиялоо;
- социалдык коргоо;
- окуучулардын ар тараптуу өнүгүүсүнө, алардын инсандыгын калыптандыруу;
- балдар коллективинин ынтымактуу болушуна көмөктөшүүчү класста иш-чаралардын бардык түрүн

уюштуруу;

– окуу-педагогикалык процесстин бардык катышуучуларынын (мугалимдер, окуучулар, ата-энелер) позитивдүү өз ара аракеттенүүсүнө багытталган координациялоо;

– окуучулардын жана окуучулук коллективдин инсандыгынын өнүгүү динамикасын көзөмөлдөөгө көмөктөшүүчү башкаруу.

Акыркы мезгилде класс жетекчинин компетенттүү кесиптик ишмердүүлүгүн уюштуруунун жана ишке ашыруунун негизги талаптарынын бири класс менен да, ар бир окуучу менен да жекече системалык иш жүргүзүү болуп саналат. Мындай иштер ар бир окуучунун индивидуалдуулугун жана ошонун аркасында бүткүл класстын өзгөчөлүгүн жана ийгилигин өнүктүрүүгө багытталышы керек. Класс жетекчинин эң маанилүү милдети – окуучулардын ортосундагы өз ара түшүнүшүүгө, окуучулардын арасында жагымдуу социалдык-психологиялык климатка кам көрүү болуп саналат.

Мектептеги окутуу жана тарбиялоо процесси барган сайын татаал жана көйгөйлүү болуп баратат, мугалим-окуучу, мугалим-ата-эне, бала-ата-эне мамилелери өз ара түшүнбөстүктүн адекваттуу эмес, кээде атүгүл критикалык формаларына ээ болууда. Ал эми бул цивилизациянын, инженердик-техникалык прогресстин, компьютердик сабаттуулуктун, социалдык маалыматтык коопсуздуктун жана диний агартуунун жалпы деңгээли болуп көрбөгөндөй темпте өнүгүп жатканына жана дүйнөнүн өзгөрүшү азыркы адамдын көз алдында түз мааниде жүрүп жатканына карабастан, мтууектептеги билим берүүнүн алдыңкы факторлорунун бири болуп класс жетекчисинин социалдык-психологиялык абалы жана анын балдарды жана өспүрүмдөрдү окутууга жана тарбиялоого багытталган көп кырдуу ишмердүүлүгү маанилүү [4, 156-б.]. Класс жетекчинин ата-энелер менен жолугушунун форматы да өзгөрүшү керек. Бул жерде жаны технологиялар көптөгөн мектептерге жардамга келе баштады. Бул ата-энелер мектепке барчу жолду унутат дегенди билдирбейт. Жок. Болгону баарлашуунун жаңы формаларын, жамааттын формаларын, биргелешип түзүүнү издеш керек. Ата-энелер менен болгон мамилелер жөнүндө эмне айтууга болот? Ата-энелер класс жетекчиге жогорку талаптарды коюшат, ошондуктан алар менен абдан ойлонуп иш алып баруу, бир калыпта мамиле куруу зарыл. Ата-эне менен да, балдары менен да, биринчи жолугушуулар абдан маанилүү. Биринчи класстык саат, биринчи ата-энелер чогулушу – бардыгы ойлонулуп, жакшылап даярдалышы керек, биринчи жолугушуудан жагымдуу таасир гана эмес, баланын жанында кесипкөй, дос жана чоң колдоо болот деген ишеним да сакталышы керек [3].

Класс жетекчи дайыма мектепте абдан маанилүү ролду ойноп келген, анткени ал мектеп окуучуларынын инсандыгын калыптандырууга, алардын чыгармачылык жана интеллектуалдык потенциалын ачууга зор таасирин тийгизүү менен ошондой эле жакшы

класс жетекчи ар дайым балдардын укуктарын жана кызыкчылыктарын коргойт, окуу-тарбия процессин гуманисттик педагогиканын принциптеринде курат. Класс жетекчиси окуучунун ишмердүүлүгү өнүгүп келе жаткан мүнөзгө ээ болсо, анын Адам болуусуна жардам берет. Окуучулардын окуу-тарбия иштериндеги көйгөйлөрүн башкалардан баштараак туюп, аны чечүүгө өзүнүн, ата-эненин жана коомчулуктун көмөгүн уюштурууга милдеткер биринчи адам-бул класс жетекчи [8]. Ал өз классындагы окуучулардын күнүмдүк турмушун, иш-аракеттерин болжолдойт, талдайт, уюштурат, кызматташат, көзөмөлдөйт. Иштин формалары педагогикалык кырдаалга жараша аныкталат. Форманын түрлөрүнө аңгемлешүүлөр, оюндар, конкурстар, саякаттар жана экскурсиялар, коомдук пайдалуу жана чыгармачылыкта эмгектенүүгө көрүлгөн аракеттер, көркөм-эстетикалык иш-чаралар, ролдук окууларды белгилөөгө болот. Өз ишмердүүлүгүнүн технологиясына ээ болгон чыныгы класс жетекчиси – ар бир окуучунун өзүнөн кайталангыс инсанды көрө билген даанышман педагог, классындагы ар бир окуучуну педагогикалык диагностиканын негизинде терең изилдеп, аны менен болгон мамилени шайкеш келтирүүчү, окуучуга багытталган мамилеге негизделген балдар коллективин түзүүгө көмөктөшөт. Класс жетекчиси класстын тарбиялык системасын балдар менен биргеликте алардын кызыгуусун, жөндөмдүүлүгүн, каалоосун эске алуу менен долбоорлойт, ата-энелер менен өз ара аракеттенет, айлана-чөйрөнүн этномаданий шарттарын эске алат. Азыркы учурда класс жетекчиси заман агымынан ырааттуу, методикалык жана психологиялык жактан кыраакы, окуу-тарбия иштеринин теориясын жана методикасын жакшы билип, эмгек мыйзамдарын жакшы билип, ошондой эле негизги ченемдик-укуктук документтерди башкарууну да билүүсү шарт. Класс жетекчиси заманбап жаштарды кызыктырган маселелерге кызыгып, жаңы маалыматтык технологияларды изилдейт. Мындан тышкары, класс жетекчиси өзү жашаган жана иштеген шаардын инфраструктурасын жакшы билет, бул мектептен тышкаркы иш-чараларды уюштурууга жардам берет. Ал тематикалык секцияларга, семинарларга жана конференцияларга катышып, өз чеберчилигин дайыма жогорулатып турат. Канчалык окубайлы, эң негизгиси балдардын пикирин эске алууну унутпайлы. Анткени балдар билим берүү процессинин негизги звеносу болуп саналат. Алардын катышуусуз бир дагы класс жетекчи өзүнүн чеберчилигин керсете албайт, эмгектик шыктуулукту көрсөтө албайт, тажрыйба алмаша албайт. Ошондой эле класс жетекчи баланын мотивациялык чөйрөсүнүн негизи болгон өзүнүн психосоциалдык муктаждыктарын ишке ашырууга жардам бериши керек. Ал ар бир баланын жөндөмдүүлүгүн байкап, анын талантын өнүктүрөт жана ошол эле учурда балага өзүнүн жасаган иштеринен ырахат алып, кубанууга жана айланасындагылардын ыраазычылыгын сезүүгө жардам берет.

Бир сөз менен айтканда, тарбиянын жана педагогдун негизги милдети – баланын инсандыгынын акыл-эсин, дене булчуңдарын жана физикалык жөндөмдөрүн туура өсүүсүнө, сезимдерин, эрктерин эмес, коомчулугун эмес, мотивдерин жана алдыга умтулууларын, коомдук, гумандуу, адеп-ахлактуу болууга мотивациялык калыптандырган чөйрөнү жарата алуусу шарт.

Класс жетекчисинин иши – бул бүткүл билим берүү мекемесинин билим берүү программасынын негизинде курулган максаттуу, системалуу, пландуу иш болуп саналат. Ошондуктан буга чейинки ишмердүүлүктөрдү талдоо, коомдук турмуштагы оң жана терс тенденцияларды окуучуга багытталган, мектептин педагогикалык коллективинин алдында турган учурдагы милдеттерди жана класстык коллективдеги кырдаалды, улуттар аралык мамилелерди эске алуу менен жүргүзүлөт. Мындан сырткары мугалим окуучулардын тарбиясынын деңгээлин, алардын турмушунун социалдык жана материалдык шарттарын, үй-бүлөлүк жагдайлардын өзгөчөлүгүн да эске алат. Заманбап класс жетекчисинин ишмердүүлүгү биринчи кезекте өз классындагы окуучулар менен иштөөгө багытталып, ар бир баланын билим алуу мотивациясын калыптандырат, анын жаш курагын жана индивидуалдык өзгөчөлүктөрүн изилдеп, когнитивдик кызыкчылыктарын өнүктүрөт. Жеке иштин ар кандай формалары жана методдору аркылуу жарандыкты, дүйнө тааным маданиятын, чыгармачыл эмгек шыктарын, чыгармачылык индивидуалдуулугун өнүктүрүүгө, баланын коомго ийгиликтүү киришине, коомдук ишмердүүлүк системасында демократиялык маданиятты калыптандырууга ыңгайлуу шарттарды түзөт. Заманбап класс жетекчисинин эң маанилүү милдеттеринин бири – класстык жамаат менен системалуу иш алып баруу. Мугалим класстагы балдардын ортосундагы мамилени гумандаштырып, адеп-ахлактык жана руханий маанидеги багыттарды калыптандырууга көмөк көрсөтүп, окуучулардын класстык жамааттагы коомдук баалуу мамилелерин жана тажрыйбасын, чыгармачылык, жеке жана коомдук маанилүү иш-аракеттерин, өзүн өзү башкаруу системасын уюштурат. Класс жетекчиси баланын инсандыгын өнүктүрүү үчүн коопсуздук, эмоционалдык ыңгайлуулук, жагымдуу психологиялык-педагогикалык шарттарды түзөт, окуучулардын өз алдынча билим алуу көндүмдөрүн калыптандырууга көмөк көрсөтөт.

Класс жетекчиси окуучунун, мугалимдердин жана ата-энелердин, коомдун жана көбүнчө балдардын ортосундагы байланыштыруучу кызматты аткарат. Заманбап класс жетекчиси өз ишмердүүлүгүнүн жүрүшүндө биринчи кезекте предметтик мугалимдер менен өз ара байланышта болуп, мугалимдерди ата-энелер менен иштөөгө тартат, окуучуларды сабактар боюнча класстан тышкаркы иштердин системасына өз классына киргизет. Аларга ар түрдүү предметтик кружоктор, факультативдик сабактар, предметтик

газеталарды чыгаруу, предметтик жумалыктарды, тематикалык кечелерди жана башка иш-чараларды биргелешип уюштурууга, аларга окуучуларды катыштырууга жардам берет. Класс жетекчинин иш-аракетинде сабак берген башка предметтик мугалимдери менен кызматташуу чоң мааниге ээ. Алар менен өз ара аракеттенүү окуучулардын когнитивдик, чыгармачылык жөндөмдүүлүгүн кеңейтүү үчүн балдарга кошумча билим берүү системасынын бардык түрлөрүн пайдаланууга жардам берет. Класс жетекчиси мектеп окуучуларын жалпы билим берүү мекемелеринде да, кошумча билим берүү мекемелеринде да иштеген ар кандай кызыкчылык боюнча чыгармачылык бирикмелерге (кружоктор, секциялар, клубдар) тартууга салым кошот [7]. Педагогикалык колдоо өзгөчө оор кырдаалда корголбогон жана аялуу болгон балага же өспүрүмгө жардамга келүү зарыл болгондо, анын физикалык же моралдык жактан жагымсыз социалдык шарттардан же психологиялык стресстен коргонууга, баланын өз алдынча жамандыкка каршы чыгуусуна шарт түзөт [2]. Демек, класс жетекчинин ишмердүүлүгү биринчи кезекте өз классындагы окуучулар менен иштөөгө толук багытталган болуу керек. Когнитивдик кызыгууларды өнүктүрүү жана стимулдаштыруу үчүн анын жаш жана жеке өзгөчөлүктөрүн изилдеп, ар бир баланы окутууга мотивацияны түзөт. Жекече эмгектин ар түрдүү формалары жана ыкмалары аркылуу жарандыкты, дүйнө тааным маданиятын, чыгармачыл эмгек шыктарын, чыгармачылык индивидуалдуулугун өнүктүрүүгө, баланын коомго ийгиликтүү киришине, өз алдынча маданиятты калыптандырууга жагымдуу шарттарды түзөт.

Китепканачы, ата-энелер менен биргеликте класс жетекчи окуучулардын китеп окуу чөйрөсүн кеңейтип, классикалык жана заманбап адабияттарды өнүктүрүү аркылуу китеп окуу маданиятын, адеп-ахлактык идеалдарга болгон мамилесин, жүрүм-турумдун этикалык стандарттарын, өзүнүн индивидуалдуулугун андап-түшүнүүсүн калыптандырууга салым кошот. Класс жетекчиси өз ишинде окуу жайдын медицина кызматкерлеринен алынган маалыматтарды пайдаланып, окуучуларынын ден соолугуна дайыма кам көрөт. Тарбиянын эң маанилүү социалдык институттарынын бири – үй-бүлө болуп саналгандыктан, класс жетекчи баланын кызыкчылыгы үчүн ата-энелер менен тыгыз иш алып барат. Адам жаш курагына карабай, канчалык деңгээлде күнүмдүк проблемаларды чече алганы ал үй-бүлөдө сезген сүйүүгө байланыштуу болот [9]. Класс жетекчиси ата-энелерди билим берүү мекемесиндеги окуу процессине катышууга тартат, бул үй-бүлөдө жагымдуу климатты түзүүгө, баланын мектепте жана үйдө психологиялык жана эмоционалдык жайлуулугуна өбөлгө түзөт. Ошол эле учурда эң маанилүү милдет окуучунун эмоционалдык өнүгүүсүнө, анын өз оюн эркин сүйлөөсүнө, аң-сезимдүү интеллектинин калыптанышына көмөктөшүп салым кошот. Мындай жагдайды ишке ашырууга класс

жетекчинин ишмердүүлүгүндө өзгөчө орунду класстык саат ээлейт. Класстык саат - мугалим менен окуучулардын ортосундагы түз байланыш процессин уюштуруунун формасы. Класстык саат – мектепте мугалимдин тарбиялык ишмердүүлүгүнүн кеңири таралган жана ийгиликтүү формаларынын бири. Процесске класстын бүт жамааты катышат: мугалим (класс жетекчиси) жана окуучулар. Окумуштуулар мындай деп эсептешет: Н.Е. Щуркова: «Класстык саатты мектеп окуучулары менен тышкы дүйнөгө болгон мамиле системасын калыптандырууга көмөктөшүүчү өзгөчө уюштуруучулук баалуулукка багытталган иш-чара деп атоого болот» [5]. Н.И. Болдырева: Класстык саат – бул окуучунун инсан катары ишмердүүлүгү, бул студенттин коомго жана бүтүндөй адамзатка, жашоону эң жогорку баалуулук катары түшүнүүсү – философиялык деңгээлде түшүнүү. Мындай ой жүгүртүү процессинде окуучу адам болуп, адам болуп калыптанат. Бул үчүн балдар менен заманбап маданияттын негиздерине жана анын негизги баалуулуктарына руханий көтөрүлө алган кесипкөй мугалим керек [1]. Биздин түшүнүгүбүз боюнча класстык саат – курамы жана түзүлүшү боюнча тарбиялык иштин ийкемдүү бир түрү, ал класс жетекчинин класстан тышкаркы убакта класстын окуучулары менен класстык жамаатты түзүүгө жана өнүктүрүүгө көмөктөшүү максатында атайын уюштурулган баарлашуусу болуп саналат. Класстык сааттын темасы, конкреттүү максаттары жана милдеттери, корутундулары болушу керек. Класс жетекчинин иш-аракетинин эң татаал компоненттеринин бири – пикир билдирүү. Бул методологиялык жактан да, психологиялык жактан да кыйла татаал процедура. Ошентип, баланын инсандыгын окутуп-тарбиялоо жана өнүктүрүү маселелерин ийгиликтүү чечүү үчүн билим берүү процессинин бардык катышуучуларынын активдүү өз ара аракеттенүүсү зарыл болуп саналат.

Класс жетекчинин ишинин натыйжалуулугу азыркы учурда окуу-тарбия процесси ар бир баланын чыгармачылык жөндөмдүүлүгүн өнүктүрүүнү канчалык деңгээлде камсыз кылып, чыгармачыл инсанды калыптандырып, аны таанып-билүү, чыгармачылык жана коомдук эмгек ишмердүүлүгүнө даярдоо менен аныкталат. Эгерде азыркы коом мындай суроо-талаптарды мектептин алдына коюп жатса, анда класс жетекчиси өзүнүн ишмердүүлүгүнүн эң маанилүү максаттарынын бирин – чыгармачыл инсанды тарбиялоону ишке ашырууга умтулушу керек. Класс жетекчинин ишиндеги чыгармачылык үзгүлтүксүз өркүндөтүү процесси. Мугалимдин чыгармачылыгы гана жаңыны түзүүгө эмес, бар болгонду өнүктүрүүгө багытталган. Мугалим өзүнүн билимин жана жөндөмүн окуучулардын инсандыгын, билимин жогорулатууга жумшайт. Чыгармачылык ишке гана жардам бербестен, анын натыйжасын да жогорулатат. Ошондуктан, мен муну өзүм үчүн актуалдуу деп эсептейм, анткени жумушта чоң натыйжаларга жетишүү абдан маани-

лүү. Ал эми мен муну биздин өлкөдөгү ар бир мугалим үчүн актуалдуу деп эсептейм, анткени алардын окуучуларынын мындан аркы жашоосу көбүнчө мугалимдерден көз каранды.

Мектептин ийгилиги, окуучулардын ийгилиги баарыдан мурда класс жетекчилердин эмгеги, алар өз классынын турмушу үчүн, демек, жалпы мектептин бүткүл турмушу үчүн толук жоопкерчиликти мойнуна алышат. Класс жетекчи бүгүнкү күндө окуучуларды жана алардын ата-энелерин кызыктырган суроолорго жооп издеген, тынымсыз өнүгүп келе жаткан ойчул мугалим. Мындай адам жаңы нерселерге ачык, окуучулардын өнүгүүсүнө оң таасирин тийгизе алат, алардын жан дүйнөсүн калыптандырат, жарыкка жетелейт. Класс жетекчинин иши оор, бирок кызыктуу жана чыгармачыл.

Класс жетекчинин иш кагаздарынын жалпы тизмеси:

- Тарбия иштеринин жылдык планы.
- Класс журналына маалыматтарды киргизүү.
- Ата-энелер жөнүндө маалымат таблицасы.
- Ата-энелер комитетинин мүчөлөрүнүн тизмеси.
- Ата-энелер чогулушунун (протоколдорунун)

мазмунуна кыскача баяндама.

– Ар кандай предметтер боюнча мугалимдердин сабактарынын графиги жана мазмуну (тарбиялык учурларды изилдөө максатында).

– Тарбиялык иш-чаралардын сценарийлери, класстык сааттар.

– Диагностикалык методдор.

– Көйгөйлүү окуучулар менен жеке иштерди жүргүзүү жөнүндө маалымат.

– Коопсуздук жана жол кыймылынын эрежелери боюнча брифингдердин журналы.

– Тарбия иштери боюнча отчеттор.

– Окуучулардын сабакка катышуусу, жетишкендиктери, тырышкаактыгы, ден соолугунун абалы тууралуу маалыматтар.

– Окуучулардын класстан тышкары иштери тууралуу маалымат.

– Окуучулардын өздүк делолору.

Класс жетекчи бүгүнкү күндө окуучуларды жана алардын ата-энелерин кызыктырган суроолорго жооп издеген, тынымсыз өнүгүп келе жаткан ойчул мугалим. Мындай адам жаңы нерселерге кызыгып изденип, окуучулардын өнүгүүсүнө оң таасирин тийгизе алат, алардын жан дүйнөсүн калыптандырат, жарыкка жетелейт. Класс жетекчинин негизги сапаттарынын ичинен эң оболу коммуникативдик идеялык мазмун, коомдук активдүүлүк, моралдык жактан жетилгендик сыяктуу сапаттарды аташ керек. Бул сапаттар, албетте, ар бир мугалимге керек. Бирок алардын класс же-

текчиси үчүн өзгөчө болушу маанилүү. Анткени, ал окуучуларын сөз менен гана эмес, жеке үлгүлөрү, жүрүм-туруму менен да тарбиялайт. Класс жетекчинин кесипке болгон сүйүүсү, балдарга адамкерчиликтүү мамилеси, өзүнө жана окуучуларына жогорку талап коюу сыяктуу сапаттары үлгү болот. Класс жетекчиге баарлашууда сылыктык, жөнөкөйлүк, достук мамиле сыяктуу сапаттар керек. Класс жетекчинин ийгилиги маалыматтык билим жана көндүмдөрдүн болушуна да көз каранды. Айрыкча өз оюн так, тунук, логикалык түрдө айта билүү, ынандыра билүү, өзүнө тарта билүү маанилүү. Класс жетекчиге зарыл болгон негизги сапаттарга сылыктык, чыдамкайлык жана өзүн-өзү кармай билүү, туура жооп кайтаруу, байкагычтык, чын ыкластуулук, тапкычтык, тактык жана тышкы тыкандык кирет. Класс жетекчинин ишинин ийгилиги көбүнесе анын бир катар прикладдык, чыгармачылык шыктарга ээ болушуна: ырдоо, музыкалык аспаптарда ойноо, бийлөө, сүрөт тартуу, көркөм окуу жөндөмүнөн көз каранды. Класс жетекчи - өз классындагы окуучулардын эң жакын насаатчысы. Ал мектеп окуучуларынын жашоосун уюштурууга, алардын өнүгүүсүн башкарууга арналган. Анын ардактуу иши – балдарды жана келечек ээси болгон жаштарды түз тарбиялоо, шайыр, эмгекчил, физикалык жана адеп-ахлактык жактан дени сак муундарды калыптандыруу болуп саналат.

Адабияттар:

1. Болдырев Н.И. Классный руководитель. / Пособие для классных руководителей. – Москва, 1955.
2. Маленкова Л.И. Теория и методика воспитания. / Учебное пособие. - М.: Педагогическое общество России, 2002. - 480с.
3. Туманова И.П. Использование ИКТ в организации работы классного руководителя в воспитательной среде «ученик-учитель-родитель». Информатика и образование. - 2011. - № 6.
4. Шантырь Е.Е.. Авторитет классного руководителя психологические основы роста личности. Народное образование. - №8. - 2015. - С. 159-166.
5. Щуркова Н.Е. Классный час: поговорим о жизни. / Материалы для воспитателей и классных руководителей. - Изд. АРКТИ, 2008. - С. 168.
6. Щуркова Н.Е. Профессиональное мастерство классного руководителя. айрис-Пресс, 2007. С. 160.
7. Щуркова Н.Е. Классное руководство: теория, методика, технология. М.: Педагогическое общество России, 2000. - С. 256.
8. Качиева А.Е. Азыркы мектеп шартында класс жетекчинин ишмердүүлүгүн өнүктүрүү” Педагогика илимдеринин кандидаты илимий окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертация. - Бишкек, 2018.
9. Рыскулова Г.У., Досалиева М.М. Кыргыз үй-бүлөсүнүн бала тарбиялоодогу баалуулуктары / Известия вузов Кыргызстана, №2, 2021.